

Täysistunto

Keskiviikko 4.4.2018 klo 14.00—18.19

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 21/2018 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Keskustelu

15.24 Sisäministeri Kai Mykkänen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä koskee siis laillista maahanmuuttoa koskevan direktiivin toimeenpanoa, jossa sisällöllisesti oleellista on se, että jatkossa tutkijoille ja opiskelijoille myönnettäisiin oleskeluluvat kahdeksi vuodeksi yhden vuoden sijaan — edellyttää tietysti, että luvan myöntämisen kriteerit täyttyvät, erityisesti turvattu toimeentulo tältä osin — ja tämän jälkeen samalla pyritään siihen, että meillä on hyvin helppokäyttöinen sähköinen uusintamenettely, siis esimerkiksi kokonaisen tutkinnon Suomessa opiskelevalle, johon liitetään opintorekisteriote ja toimeentulo-ote pankin kautta, ja tämän jälkeen se voidaan uusida. Eli käytännössä pystytään markkinoimaan Suomea koulutusviennin näkökulmasta myöskin luvituksen mielessä sujuvana kokonaisuutena.

Tutkijoiden lupaharkinta selkiytyy erityisesti sitä kautta, että jakoa tutkijoiden ja jatko-opiskelijoiden välillä ei enää tehtäisi. Täällä on ollut hieman semmoista harmaata vyöhykettä, joka on aiheuttanut mutkia matkaan. Esitys lähtee myös siitä, että tutkijat jatkossa saisivat tutkimushankkeensa jälkeen oikeuden työnhakuun vuoden ajaksi, saisivat työperusteisen oleskeluluvan työnhakuun, kuten tälläkin hetkellä ulkomaalaisille opiskelijoille, jotka Suomessa valmistuvat, on mahdollista myöntää.

Yhdenvertaisen kohtelun osalta ulkomaisten tutkijoiden osalta asema paranisi siten, että heidät rinnastettaisiin Suomen kansalaisiin sosiaaliturvaa ja terveydenhoitoa koskevassa lainsäädännössä riippumatta heidän oikeussuhteestaan tutkimusorganisaatioon, eli jälleen pyritään siihen, että Suomi on houkutteleva kansainvälisten tutkijoiden vierailuvaihtoon, työvaihtoon ja tältä osin avoin ja kansainvälinen maa.

Samalla ehdotetaan lisättäväksi ulkomaalaislakiin säädökset au pair -sijoituksen perusteella myönnettävästä oleskeluluvasta. Tätä lupatyyppeä ei ole aikaisemmin ollenkaan säännelty, vaan se on perustunut vain vakiintuneeseen käytäntöön, ja tässä samalla pyritään siihen, että au pairin asema selkeytyy, kun laissa määrätään tarkemmin, mitä au pairilta edellytetään isäntäperheessä ja mitkä ovat hänen oikeutensa. Tällaisen luvan voisi saada aina vuodeksi kerrallaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2018 vp

15.27 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä esitys, jossa maahantuloa järjeistetään niiden osalta, jotka eivät hae kansainvälistä suojelua, on erittäin tervetullut. Olin hiljattain tilaisuudessa, jossa olivat kasvuyritysten nuoret toimitusjohtajat läsnä, ja kun heiltä kysyttiin, mikä on suurin este heidän toiminnalleen Suomessa, niin he kaikki katsoivat toisiaan ja hymyilivät ja sanoivat yhteen ääneen: Suomen valtio. Tänne on niin vaikea saada osaavaa henkilöstöä, heille työlupia, opiskelulupia ynnä muuta ja niin edelleen. Tervehdin tätä muutosta, joka tässä nyt tulee, selkeänä parannuksena, ja pidän sitä perusteltuna ja myös erittäin hyvin kirjoitettuna.

15.27 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Tässähän nyt laitetaan kansalliseen lainsäädäntöön, täytäntöönpannaan, tätä EU-direktiiviä, mikä nimenomaisesti — niin kuin ministeri hyvin avauspuheenvuorossaan tämän kävi läpi — koskee lähinnä opiskelijoita ja harjoittelijoita, ja on myös tämä au parien uusi sääntely, mitä meillä aikaisemmin ei ollut. Suurimmat muutoksethan koskevat näitä lupien pituuksia: kun tänä päivänä lupa on annettu vuodeksi, niin tulevaisuudessa annettaisiin kahdeksi vuodeksi. Ja tässä myös omalta osaltaan helpotettaisiin oleskelulupakäytänteitä ja sujuvoitettaisiin nykyistä järjestelmää. Tämä on siinä mielessä oikein perusteltu uudistus, jolla toivon mukaan osittain pystytään myös helpottamaan sitä, että varsinkin ne opiskelijat, jotka meillä korkeakouluissa tällä hetkellä opiskelevat ja valmistuvat, pystyisivät myös työllistymään Suomeen, koska heitä todella tarvitsemme.

Tässä myös on ehkä hyvä todeta tällainen nyanssi, että on hyvä, että tämä muuttuu tutkijoiden osalta myös siten, että enää ei ole merkitystä sillä, onko tutkija työsuhteessa vai tutkiiko hän apurahalla. Tämä sidos tämän lainsäädännön myötä poistetaan ja saadaan tämäkin järkevämmälle pohjalle.

Mutta ehkä kaiken kaikkiaan tästä kokonaisuudesta voisi vielä näin loppuun kysyä ministeriltä — tässähän myös hallituksen oma tavoite on ollut selvittää, millä tavalla me pystyisimme houkuttelemaan nimenomaan osaavaa työvoimaa Suomeen, ja tästä hallitus omia papereitaan on julkaissutkin viime vuoden puolella. Olisin kysynyt: onko tässä nyt tapahtumassa joitain uusia hankkeita sen suhteen, millä Suomi olisi toisaalta houkuttelevampi kohde tulla tekemään töitä, mutta myös niin, että yhä enenevässä määrin pystyisimme joustavoittamaan joitakin näitä meidän lupakäytäntöjämme ja tehostamaan näitä prosesseja, joita meillä edelleen on?

15.29 Sari Essayah kd: Arvoisa rouva puhemies! Niin kuin tuossa edellinen puhuja toteasi, tässä todellakin on kysymys EU-direktiivin toimeenpanemisesta, ja itse asiassa tämän direktiivin käsittely alkoi silloin, kun itsekkin tuolla Euroopan parlamentissa työ- ja sosiaaliasioitten valiokunnassa istuin, ja silloin jälleen kerran, tämänkin direktiivin kohdalla, tämä Suomen asumisperusteinen sosiaaliturva oli sellainen kysymys, jota jouduttiin sitten pohtimaan. Sinällänsä kun tässä katsotaan näitä tutkimukseen ja opiskeluun suuntautuvia kolmansien maitten kansalaisten maahantuloon ja oleskeluun liittyviä edellytyksiä, niin näissä ei varmaankaan ole mitään erityistä huomautettavaa, mutta sitten muistan sitä keskustelua, että työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan kohdalla oli kyllä pieniä dubioita, eikä ainoastaan Suomella vaan muutamilla muillakin mailla, että pelättiin, että saattaa olla mahdollista, että siitä tulee sitten jonkunlainen houkutteleva reitti kuitenkin hakeutua joihinkin muihin tehtäviin kuin varsinaisesti siihen työharjoitteluun ja vapaaehtoistoimintaan. Tästä olisinkin halunnut kysyä ministeriltä: voidaanko jollakin tavalla sitten varmis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2018 vp

tua, että nämä sopimukset, mitä työharjoitteluun ja myöskin vapaaehtoistoimintaan tehdään, tosiasiallisesti koskevat juuri sitä toimintaa eivätkä kenties sitten mahdollisesti nämä ihmiset päädy joillekin harmaille työmarkkinoille, niin että tämä on ikään kuin se reitti tulla sinne?

Tietysti näiden au parien kohdalla Suomi tässä nyt tekee omaa lainsäädäntöään. Jos nyt oikein muistan, tämä au pair -asiakin oli alun perin siinä direktiivissä, mutta se oli todellakin niin ristiriitainen, että se jäi sitten käsittääkseni siitä loppukahinoissa kokonaan pois, koska näitä käytäntöjä on niin valtavasti paljon eri puolilla Eurooppaa. Sitten todellakin on se, miten au pairia kohdellaan työntekijänä ja minkälainen välimuoto hänestä helposti työmarkkinoilla tulee, ja siihen sisältyy ihmiskauppaa ja naiskauppaa ja monenlaisia riskejä. Että sinällensä tietysti hyvä, että Suomessa tätä säädellessä omalla lainsäädännöllä, koska siihen ei Eurooppa-tasolla kyllä pystytty.

15.32 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys panee täytäntöön Euroopan unionin direktiivin, joka on koko Euroopan kannalta varsin olennainen. Pitää muistaa, että Euroopan valtioista Suomi lienee valtio, jossa on ikääntyneiden väestöosuus erittäin suuri, ja se ikävä kyllä koskee montaa muutakin Euroopan valtiota, ja jos me haluamme varsinkin erityisaloille työvoimaa, niin yksi vaihtoehto ja ihan varteenotettava vaihtoehto on, että saadaan tänne opiskelijoita, jotka suorittavat täällä tutkinnon, jonka jälkeen sitten jäävät hyödyntämään suomalaista yhteiskuntaa tekemällä työtä Suomessa ja maksamalla veronsa Suomeen.

On hyvä, että Euroopassa yhtenäistetään nämä menettelyt. Tästä varmaan ollaan montaa mieltä eri puolilla Suomea, miten tämä tulisi hoitaa, mutta kylmä tosiasia on tänä päivänä se, että esimerkiksi atk-alalla, esimerkiksi ohjelmointityössä, jossa tietokoneohjelmia suunnitellaan... Sanotaan nyt vaikka, että tätä sote-hanketta kun viedään eteenpäin, se vaatii valtavasti tietokonetyötä, jotta saadaan nämä ohjelmat synkkaamaan yhteen ja saadaan se kansallinen tietokanta pelaamaan oivallisesti. Se vaatii valtavasti ohjelmointia, tietokonehuippuosaamista. Meillä on monta muuta yritysaloitusta Suomessa, jotka vaativat huippuosaajia, tutkimusta, tiedettä, ja monta muuta huippuosaamisen alaa me tässä maassa tarvitsemme, ja ikävä kyllä oma työvoima ei tällä hetkellä taida ihan riittää siihen. Niiden henkilöiden kohdallahan, jotka Suomessa sitten opiskelevat, suurin vahinko tehdään silloin, kun huippuunsa opiskellut opiskelija tekee vaikka väitöskirjan Suomessa, sanotaan nyt vaikka sähköalalla, ja sen jälkeen lähtee töihin vaikka nyt Englantiin. Siinä tapahtuu kyllä melkoinen aivovuoto, kun hänet on täällä koulutettu ja sitten hän poistuu maasta, ja on varmaan meidän kaikkien suomalaisten puolesta hyvä, että tällainen erikoisosaaja jää hyödyntämään Suomea, tekee täällä työtä ja antaa sen oman panoksensa yhteiskunnan rakentamiseen.

15.33 Jari Ronkainen ps: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi ulkomaalaislaista erillinen laki, joka koskisi kolmansista maista tulevien tutkijoiden, opiskelijoiden, työharjoittelijoiden ja vapaaehtoistyöntekijöiden maahantulon ja oleskelun edellytyksiä. Mielestäni erillislain säätäminen ei ole toivottava ratkaisu ja kaikenlaiset maahantulosäädökset tulisi sisällyttää ulkomaalaislakiin. Lisäksi oleskelulupia koskevia säännöksiä ja käytäntöjä olisi tärkeää jatkuvasti kehittää siten, että ne palvelisivat Suomen etua.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2018 vp

Olen huolissani siitä, olemmeko säätämässä uutta sosiaalisen maahantulon ja harmaan talouden kanavaa. Harjoittelijoiden, au pariien ja vapaaehtoistyöntekijöiden sisällyttäminen direktiivin toimeenpanoon saattaa synnyttää mahdollisen työlaainsäädännön kiertämisen. Lisäksi kolmansien maiden korkeakoulujärjestelmät ovat kirjavia ja osin hankalasti yhteensovitettavissa suomalaisen järjestelmän kanssa. On mahdollista, että myönnettyä oleskelulupaa käytetään vain EU-alueelle pääsemiseen.

Oleskeluluvan myöntäminen opiskelu-oikeuden perusteella suoraan kahdeksi vuodeksi on mielestäni huono asia. Ensimmäisen vuoden jälkeen on mahdollista seurata maahantulijan opintomenestystä. Ne, jotka väärinkäyttävät tämän lain perusteella myönnettyä oleskelulupaa, tuskin edes ilmaantuvat oppilaitokseen, saati suorittavat yhtäkään opintopistettä. Tämän nykykäytännön mukaan päästäisiin nopeammin kiinni ja päästäisiin perumaan sitten tarpeettomat oleskeluluvat.

15.35 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on hyvin tarpeellinen, ja meillä on, niin kuin tässä on tullut useassa muussakin puheenvuorossa jo esiin, työvoimapula.

Kerron yhden esimerkin pari vuotta sitten Oulusta: Yritys haki ohjelmistoalan työntekijää avoimella haulla, haastatteli monta mutta ei löytänyt juuri oikeanlaista osaajaa. Löysi osaajan, joka oli korkeakoulussa opiskelemassa, mutta tulikin ilmi, että hän on kotoisin kolmannelta maasta ja hänellä oli työlupa ainoastaan siivousalan töihin. Ja kuinka ollakaan, kun yritys haki tälle opiskelijalle työlupaa ICT-alan töihin, siinä vaiheessa Oulussa oli vielä aika paljon muitakin ICT-alan osaajia työttömänä ja todettiin, että hän ei saa työlupaa. Yritys oli hyvin pettynyt siinä vaiheessa, koska oli löytänyt kotikaupungista osaajan, joka oli korkeakouluopiskelija ja jolla oli siis lupa olla Oulussa ja Suomessa, mutta hän ei saanut kuitenkaan sitten arvioinnin jälkeen sitä työlupaa.

Tässä on kyse siis kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella ja eräistä siihen liittyvistä laeista. Tämä kokonaisuus on iso. Hallintovaliokunnassa sitä tullaan sitten vielä kevään aikana tarkastelemaan, ja jos nähdään, että siellä on vielä jotain, jota pitää tarkentaa, niin se sitten on eduskunnan käsissä, että se tehdään, mutta lain tavoite ja myöskin sen aika on hyvä. Eli kannatettava asia.

15.37 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Vielä sen haluan sanoa tässä tämän hallituksen esityksen kohdalta, että on syytä muistaa Suomi esimerkiksi Nokian aikana, silloin kun Nokia eli suuruuden päiviä puhelinteknologian alalla — ja tokihan se elää verkkojen rakentajana tässä maailmassa huipposaaajana edelleen, elikkä silläkin alalla me tarvitsemme huipposaaajia, nimenomaan matemaatikkoja ja tietokoneohjelmoijia ja yleensä huipputeknologian osaajia, mikroelektroniikan, juuri sen tekniikan, mitä me käytämme, kun tartumme esimerkiksi tammöiseen älypuhelimeen. Suomalaiset nuorethan ovat monessa tapauksessa menneet tuonne Euroopan eri yliopistoihin opiskelemaan, lähimmillään Viroon, kauimmillaan jonnekin Espanjaan taikka Italiaan taikka Kreikkaan, minne nyt menevätkään, mutta joka tapauksessa opiskelijavaihto on ollut vilkasta. Me olemme hyötäneet siitä, että suomalaiset nuoret ovat päässeet opiskelemaan eri puolille maailmaa, joten sen verran pitää meilläkin toki olla solidaarisuutta, että me annamme sitten mahdollisuuden toisille kansallisuuksille tulla Suomeen opiskelemaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2018 vp

Ja uskallan väittää, että henkilö, joka vaikka jonkin korkean, hienon tutkinnon suorittaa vaikka nyt tällä uudella älytekniikan alalla... Tämä keinoälyhän tekee tuloaan kaikkialla maailmalla hurjaa vauhtia, ja siinä monet osaajat tänä päivänä, monen yliopiston rehtorit, huippuosaajat, ovat kaikki liikuttavan yhtä mieltä siitä, että suomalaisten kannattaa pysyä tässä kehityksessä mukana. Jos me jäämme siitä jälkeen, se johtaa siihen, että työpaikat pikku hiljaa siirtyvät täältä pois. Me olemme täällä Pohjolan kauimmaisessa nurkassa eräänlaisena saarekkeena Euroopan pohjoisinta osaa, ja meidän ei kannata eristäytyä. Kyllä meidän kannattaa tämän muun maailman mukana kulkea ja pyrkiä myymään niitä huipputekniikan tuotteita muualle maailmaan ja sitä kautta luoda uutta elintasoja. Työllä on tämä maa ennenkin rakennettu, ja uskon vakaasti, että niin tehdään tulevaisuudessakin.

15.39 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! On ihan ymmärrettävää, että aina, kun varsinakin näistä ulkomaalaislain pykälistä ja oleskeluluvan edellytyksistä puhutaan, keskusteluun nousevat myös nämä tietynlaiset uhkakuvat ja kysymykset siitä, voidaanko näitä järjestelmiä käyttää väärin. Oleskelulupalainsäädäntöhän on aina tasapainoilua oikeastaan kahden asian välillä: toisaalta sen kanssa, että pystymme vastaamaan akuuttiin tarpeeseen, luomaan väyliä lailliseen maahantuloon, mutta toisaalta sen kanssa, että pystymme myös ehkäisemään näitä väärinkäytöksiä. Olisi hyvä, että ministeri, kun varmaan vielä puheenvuoron tähän loppuun saa, kävisi myös läpi, mitkä ovat niitä keinoja, joilla pystymme esimerkiksi tällaisen kahden vuoden luvan osalta myös näitä välitarkasteluja tekemään ja puuttumaan selviin väärinkäytöksiin, koska kyllähän meillä lainsäädäntö antaa myöden myös siihen, että jos oleskeluluvan edellytykset eivät jossain vaiheessa enää täyty, niin sitten siinä vaiheessa voidaan peruuttaa ja lähteä toisenlaisiin toimenpiteisiin. Ehkä tämä olisi hyvä käydä tässä läpi, ettei jää sellaista kuvaa, että tässä olisi hirveästi erilaisia sudenkuoppia.

15.40 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Ronkainen toi tuossa esiin minunkin mielestäni merkittävän huolen sosiaaliturvan väärinkäytön suhteen, joka näihin asioihin voi aina sisältyä. Kun tuodaan tänne saliin esityksiä, joissa pyritään tuomaan enemmän tai vähemmän työperäistä maahanmuuttoa Suomeen, niin siinä on aina se pelko, että joku — elleivät nyt kaikki, niin ainakin joku — yrittäisi väärinkäyttää tätä meidän oleskelulupajärjestelmäämme. Kuitenkin meidän pitäisi ensin keskittyä siihen, että saataisiin suomalaiset työllistettyä ja koulutettua ja estettyä heidän syrjäytymisensä, eikä tarjota niinkään niitä opiskelu- ja työpaikkoja ulkomaalaisille. Minäkin siis kuulisin mielelläni ministeriltä keinoista, joita hallitus on ajatellut, siihen, ettei tällaista oleskelulupakäytäntöä ainakaan väärinkäytettäisi ja hankittaisi perusteettomasti sosiaaliturvaa Suomesta.

Puhemies Paula Risikko: Ja sitten ministeri Mykkänen. Enintään 3 minuuttia, kiitos.

15.41 Sisäministeri Kai Mykkänen: Arvoisa puhemies! Kiitos kysymyksistä.

Tähän edustaja Räsänen ja Hoskosenkin painottamaan aivan oikeaan kysymykseen, miten käytännössä myös houkutellaan osaajia Suomeen, opiskelijoita, tutkijoita, työharjoittelijoitakin. Hallituksen Talent Boost -ohjelma tähtää tähän. Ehkä niitä muita toimia on lupahallinnon puolella oleellinen englanninkielisten viranomaispalveluiden lisääminen ja sitten toki myös esimerkiksi enterfinland.fi, sähköiset palvelut maahantulomenettelyiden osalta. Tätä työtä tehdään työ- ja elinkeinoministeriön kanssa kovasti. Olen samaa mieltä,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2018 vp

että se on olennainen osa, että Suomi on pidettävä maailman turvallisimpana maana mutta samalla avoimena, kansainvälisenä, houkuttelevana, se on meidän tulevaisuutemme kanalta ehdottomasti etu.

Edustaja Essayah otti esiin työharjoittelusopimukset. Näiden osaltahan nyt tällä hallituksen esityksellä mahdollisesta vain työsuhteessa tapahtuva työharjoittelu, ja koko direktiivikin koskee vain korkeintaan kaksi vuotta sitten suoritettua korkeakoulututkinnon omaavien työharjoittelua, eli ei mitään laajamittaista työharjoittelumaahanmuuttoa tämän pohjalta kyllä voi oikein helposti nähdä.

Vapaaehtoistyön osalta tässä täytäntöönpannaan ainoastaan EU:n vapaaehtoisohjelmiin, siis tiettyihin EU:n määrittelemiin ohjelmiin, liittyvä vapaaehtoistyö. Ei mikään laajempi, ikään kuin paikallisesti järjestetty vapaaehtoistyöjärjestely mahdollista tämän HE:n puitteissa annettavien oleskelulupien myöntämistä. Tältä osin sinänsä, kun on pelkoja väärinkäytöksistä, aika tarkkaan on minusta pystytty tässä kansallisessa toimeenpanossa tätä rajaamaan, ja kokonaisuus on ehdottomasti Suomen edun mukainen.

Opiskelijoiden osalta tietysti se pääsääntö on se, että nyt pyrkimyksenä on, että lupa myönnetään kerralla kahdeksi vuodeksi silloin kun opiskelija pystyy osoittamaan kahden vuoden toimeentulon, mutta jos opiskelija ei pysty sitä osoittamaan, niin on mahdollista edelleen myöntää vain yhdeksi vuodeksi tämä lupa. Toki sitten, jos syyllistyy merkittäviin rikkomuksiin, törkeisiin rikoksiin, aivan normaalisti oleskelulupia voidaan purkaa. Tänäkin on tähän liittyvä kiirehtimismenettely meillä täällä eduskunnassa esillä.

Tältä osin nämä riskit ovat minusta kyllä hyvin kohtuulliset verrattuna siihen, että — niin kuin täällä useat edustajat ovat todenneet — avainkysymys Suomelle on, että me olemme houkutteleva paikka lahjakkaille nuorille opiskeluun, tutkijavaihtoon ja myöskin työharjoitteluun.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.